

Üniversite, Özerklik ve Derin Düşünme Üzerine I: İsmail Beşikçi ve Korkut Boratav ile Söyleşi¹

Aydın Ördek, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü, e-posta: ordek@politics.ankara.edu.tr.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyesi, arkadaşımız Elifhan Köse, 19 Aralık 2014'te, Haziran İsyanı'nda polis tarafından öldürülen Berkin Elvan'ı anmak üzere gerçekleştirilen yürüyüşe katılıp dönemin başbakanı R. T. Erdoğan'a hakaret içeren (hırsız) slogan attığı gerekçesiyle 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı.² 22 Aralık 2014'te Mülkiye Haber'de yayınlanan "Üniversitede Cadı Kazanı: Behice Boran'dan Elifhan Köse'ye" başlıklı yazısında Cengiz Ekiz, artık şaşırmadığımız böyle bir yargılamaya dikkat çekerken birçok açıdan ibret vesikası olan Türkiye tarihinin kara sayfalarından birini, üniversiteyi anlatan görünür kılıyordu. Toplumunun varoluşsal trajedisini (tutsaklığı, yabancılaşmayı) dayanılmaz kılan mevcut siyasal iktidarın marifeti tek başına ürkütücü: Dilovası mücadelesi nedeniyle dava edilen Onur Hamzaoğlu, derneğin bildirisini basın açıklamasında okuduğu için hakkında soruşturma açılan İlker Belek, dersinde Çanakkale Savaşı anlattığı için hakkında soruşturma açılan Mukaddes Akdeniz, üzerinde *#diren* yazan tişört giydiği için suçlanan Timuçin Köprülü, idaresindeki belediyenin uygulamalarına yönelik eleştirilerini beğenmeyen belediye başkanı tarafından hakkında dava açılan ve beraat eden Ali Ekber Doğan, YÖK'ün bizzat aldığı türban kararını uyguladığı için hapis cezasına çarptırılan Rennan Pekünlü,³ son olarak Filistin Devlet Başkanı Mahmut Abbas'ın yeni cumhurbaşkanlığı yerleşkesinde karşılanması sırasında, bu resmi karşılama törenlerine ilk defa dâhil edilen cumhurbaşkanlığı forsunda yer alan on altı yıldızın temsil ettiği Türk devletlerinin askerleri kılığında giydirilmiş tören kıtasının üyelerinden birinin elbisesini eleştirdiği için istifa etmek zorunda bırakılan Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Hasan Herken.⁴ Ekiz yazısını, 29 Ocak 2014 tarihinde değiştirilen "Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği"nin 6. ve 11. maddelerine dikkat çekerek bitiriyor. Yönetmeliğin 6. maddesinin "ö" fıkrasına göre "*Bilimsel tartışma ve açıklamalar dışında, yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına resmi konularda bilgi veya demeç vermek*" suçunu işleyenler kınama cezasına çarptırılacaklardır. Yaşanan rezaleti kayda geçirmek ve üniversite ideali üzerine yeniden düşünmek üzere, farklı dönemlerde şu ya da bu yolla siyasal iktidarların, üniversitenin gadrine uğramış hocalarımız Fikret Başkaya, İsmail Beşikçi, Korkut Boratav, Nilgün Erdem, Abdurrahman Saygılı ve Ayhan Yalçınkaya ile üniversite, özerklik ve derin düşünme üzerine söyleşmek istedim. Önerimi kabul ettikleri için kendilerine teşekkür ediyorum.

Soracaklarımı biçimlendirmeye çalışırken, aslında maruz kalınan haksızlıkların gün gibi ortada olduğunu, genel olarak üniversite özerkliği beklentisinin daha baştan sorunlu olduğunu yeniden düşündüm. Aslında reel ve ideal üniversite arasında her zaman bir mesafe olacağından, üniversite ve özerkliğini yeniden yeniden sorunsallaştırmak onun derin, özgür ve özgürleştirici düşünmenin kurumu olması için gayret etmek olarak düşünülebilirdi. Ancak üniversitede on yıla yakındır çalışıyorum ve üniversiteyi derin, özgür ve özgürleştirici bir kurum olarak tahayyül etmenin reel üniversite için bir ufuk bile oluşturamayacağına günbegün daha fazla ikna oluyorum. Nedeni, Neyzen Tevfik'in dediği gibi, bu dinin bu fakire kalın gelmesi, bünyenin (reel üniversitenin) bu gayeye uygun olmaması –en azından idealize ettiğimiz haliyle üniversitenin varoluş ufku (dolayısıyla özerkliği) 'işveren' sınıfının çıkarlarıyla sınırlı olması. Söz konusu ideali benimsemeyenlere, önemsemeyenlere diyecek laf yok, üniversiteyi derin, özgür ve özgürleştirici düşünmenin kurumu olarak benimseyenlerin, bu ideali olanaksız kılacak bünyeyi yeniden üretmeleri, bitimsiz üniversite ve özerkliği tartışmasını anlamsız kılıyor bana göre. Üniversitenin sürekli saldırı altında olmasının gerekli kıldığı bu tartışmanın gittikçe vazife savmak haline geldiğini, bu tartışmayı yürütenlerin şu ya da bu biçimde, istemeseler de derin, özgür ve özgürleştirici düşünmeyi ortadan kaldıran bünyenin mütemmim cüzleri haline geldiklerini, üniversiteyi idealler seviyesinde tartışırken onun yordamını tartışmaktan uzak durduklarını, yararsız hatta zararlı olacağı düşüncesiyle meseleyi kişiselleştirmeden biçimsel sınırları içinde tartışmayı tercih ettiklerini, asıl meselenin de bu görmezden gelme hali olduğunu düşünüyorum. Bu nedenlerle söz konusu üniversite idealini esas alarak başlangıçta meseleyi tikellikleriyle, kişiselleştirerek tartışmanın daha doğru olduğuna inanıyorum. Böylelikle üniversite ve özerkliği de hakikaten tartışılabilir olacaktır. İlginç gelebilir ancak bunun yolunun üniversiteyi çekiştirmek, onun dedikodusunu yapmak, bu konuda iç dökmek olduğu kanaatindeyim. Niyetim, becerebildiğim kadarıyla, hocalarımla üniversiteyi çekiştirmek, üniversitenin dedikodusunu yapmak, üniversite konusunda içlerini dökmelerine vesile olmak.

Bu çerçevede ilk olarak, Korkut Hoca'ya, yine de genel bir hususu sorarak başlamak istiyorum:

Aydın Ördek: Darülfünun ve DTCF tasfiyeleri, 27 Mayıs Askeri Darbesi'nde 147'ler olayı, 12 Mart Askeri Darbesi'nde yaşanan gözaltılar, 12 Eylül Askeri Darbesi'nde 1402 sayılı yasa ile yapılan tasfiye, son olarak şimdiden sonra pekâlâ bir hükümet darbesinin miladı olarak görülebilecek 12 Eylül (2010) Anayasa Değişikliği Referandumu öncesinde ve sonrasında yaşanan soruşturma, işten atma, yargılama, hapsedilme olayları, bütün bunlar üniversitenin Cumhuriyet tarihi boyunca hakikaten de sistematik bir saldırı altında olduğunu gösteriyor.

Öyle ki saldırıya yapısallık vehmedilebilir. Bu durum Türkiye üniversitesinin mahiyetine ilişkin size neler düşündürüyor? Daha açıkça soracak olursam, bu ne mene bir üniversite ki sürekli saldırı altında?

Korkut Boratav: Üniversitelere sözü edilen saldırılar, bana göre, özel olarak üniversitelerle sınırlı değildir. Bazı dönemlerde eleştirel, özgür düşünce (Türkiye’de bu genel olarak “sol” sınıflaması içinde yer alır) saldırı, baskı altındayken bu düşüncelerin üniversitelerdeki temsilcileri de nasiplerini almıştır. Buna karşılık aynı üniversitelerde düzenle barışık olan, derslerini, araştırmalarını fincancı katırlarını ürkütmeden sürdüren kişiler için sorun olmamıştır. Önemli bir kazanım, özerk devlet üniversitelerinde, yasal düzenlemeler ve zamanla oluşan teamüller sayesinde öğretim elemanlarının iş güvencesidir. Özellikle 1946 Yasası’nın katkıları ve 1960 sonrasında oluşan akademik teamüller sayesinde, solcu, “aykırı” bilim insanları mesleklerini sürdürürken, eleştirel konumlarını koruyabilmişlerdir. Faşizmin yükseldiği askerî ve sivil dönemlerde üniversite özerkliği bu duruma son vermek için hedeflenir.

Kabul edelim ki sevdiğin işi gönlünce yaptığın için devletten para almak, üstelik bu “iş”in bir bölümü, senin geçimini sağlayan devleti de sınırsızca eleştiri imkânı içeriyorsa, bir ayrıcalıktır. Bizler de bu ayrıcalığı korumanın mücadelesini elbette yapacağız. Bu ayrıcalığı koruma mücadelesi önemlidir ancak bu tür ayrıcalıktan yoksun olarak eleştirel, özgür, sol, aykırı düşünceyi savunan insanları da unutmayalım: Nazım, Sertel’ler, Aziz Nesin, Sabahattin Ali üniversiteli değildi. 1950’li yıllarda ilerici muhalefet bayrağını basın emekçileri, edebiyatçılar devraldılar. 1971, 1980’in karanlık dönemeçlerinde öğretmenler, sendikacılar, siyasetçiler de gericiğin hedefi oldu. Siyasi cinayetlerin dökümünü yapın, üniversiteli olmayan insanların çokluğunu göreceksiniz. Bugünlerde de 1950’li yılların sonunu andıran, ancak daha tehlikeli bir faşizme gidiş süreci içindeyiz. Üniversitelerin içinde ve dışında herkes farklı yöntemlerle hedef alınacak, alınıyor. Pozisyonlarımızı (hâlâ var olduğu kadar ayrıcalıklarımızı) koruyarak direnmek, karşı çıkmak zorundayız.

AÖ: Memleketin siyasi ikliminden midir bilemiyorum ama sefasını sürenleri bile tedirgin eden, K. Marx’ın insanlığın tarih öncesi dediği, efendili-köleli toplumsal yeniden üretim rejiminin taşıyıcı aktörleriyle doğrudan uğraşmadan, tabi olduğumuz korku rejimine muhalefet edilemeyeceğini düşünüyorum bir süredir. Oysa muhalifler meselenin yapısal olduğunu, söz konusu taşıyıcıların ancak kurbanlar olarak görülebileceğini, aksi halde bizzat muhalefeti iğdiş edecek ahlakçılık fasit dairesine düşüleceğini iddia etmekte. Ahlakçılığın, sonu olmadığı için, hakikaten de bu tür bir fasit daire olduğunu kabul ediyorum, bununla birlikte değişip dönüşebileceğini kabul ettiğimiz bir değerler

manzumesi olmadan herhangi bir gayede nasıl sebat edebileceğimizi aklım almıyor. Sorun yapısal olanın kurbanları olmaya neden direnemediğimizi yahut nasıl direneceğimizi hiç mevzubahis etmememiz bence. Kast ettiğim, insanlardan müsamahasızca, çelik birer irade ile davranmalarını beklemek değil elbette; bizleri spekülâtif taleplerin ötesine geçirecek sebatı mümkün kılacak niyet beyanı hiç değilse. Örneğin bana göre YÖK'ün otoriter üniversite rejimine karşı yapılmış en iyi muhalefet, bu rejimin mimarı, taşıyıcısı, nemalananı olan İhsan Doğramacı'nın vefatından sonra bu adamın İngilizce bir kitabı Türkçe'ye çevirip kendi adıyla yayınlamasını ve bağımsız Türkiye mahkemelerinin bu intihali aklamasını yazmış olmanızdı.⁵ Cinayet işleyen polisin meslektaşlarınınca temize çıkarılması gibi, bilirkişi akademisyenlerin intihal davalarında intihal yapıldığı gün gibi ortada olan eserlerde intihal tespit etmemeleri, yüksek lisans ve doktora dönem projelerinin kes-kopyala-yapıştır yolu ile internetten birkaç saatte derlenmeleri, kopyanın her seviyede olağan görülecek kadar yaygınlaşması, akademisyenlerin akçeli olmayan hiçbir işin içinde yer almamaları ve buna kanunen teşvik edilmeleri, angarya görülüp sırayla yapılacak yerde çoğu kez kine, nefrete, hakarete neden olan post kavgaları, özel üniversiteler ve her türlü özel programda nihai olarak diploma tahsisatına dönüşen, müşteri memnuniyetini esas alan imtiyaz çarkları, işleyişleri ile birer şirkete dönüşen, paydaşlarına statülerinin mümkün kıldığı kâr paylarını talibi oldukları ölçüde dağıtan devlet üniversiteleri, yolsuzluklar, kamu kaynaklarının mütemadiyen israf edilmesi, kişisel kavgalara giydirilmiş ideolojik kılıflar, özel üniversitelere derse gidip sınav kâğıtlarını devletten maaşlı asistanlarına okutan hocalar ve daha sayamadıklarım. Bütün bunları görmezden gelen üniversite özerk olabilir mi? Bütün bu sorunlar, ahlak-ahlakçılık ikiliğinde soğurulmak suretiyle görmezden gelinebilir mi? Kişi bu halde parçası olduğu kuruma güvenini, saygısını, dolayısıyla kendisine özsaygısını koruyabilir mi? Sizce ne yapmalıyız ve nasıl yapmalıyız?

KB: Yasalardan bağımsız “meslek etiği” vardır ve bu her meslek için (farklı biçimlerde) geçerlidir. Kurumsal, yasal değişiklikler bu olguyu aşındırabilir ama ortadan kaldıramaz. Seni kızdıran bir dizi bozukluk, akademik mesleğin geleneksel ahlâk normlarının çığnendiğini gösteriyor. Bunları sineye çekmek söz konusu olamaz, mücadeleden vazgeçmek örtülü suç ortaklığı anlamına gelir. Yakın çevresini eleştirel süzgeçten geçirmeyenler, dünyayı da eleştirme hakkına sahip olabilir mi?

AÖ: Üniversite vasata tekabül ettiği ve onu muhafaza ettiği ölçüde bir kurum olmayı sürdürüyor. Bu nedenle üniversite “kurum”unun derin, özgür ve özgürleştirici düşünmenin yeri olmasını beklemek kategorik olarak hatalı bence. Böyleyken meşruiyetini ya böyle görünmekten ya da buna kısmen

izin vermekten alıyor oluşu, üniversitenin alelade bir kurum olamayacağı düşüncesine yol açıyor. Örneğin Türkiye’de her rütbeden yüz bin civarında akademisyen var, fakat yüz bin iyi tez, yüz bin iyi kitap, yüz bin iyi makale, yüz bin iyi fikir olduğunu söylemek zor. Buna mukabil yazarla birlikte sadece iki, üç ya da beş hakemin, jüri üyesinin okuduğu milyon tane basmakalıp, birbirini bıkip usanmadan tekrar eden makale, tez, kitap, akademinin atık kâğıt kutularını doldurmayı sürdürmekte. Serbest Siyasa’nın sizinle yaptığı bir röportajda YÖK rejiminden önce yine de işe yarar, görece başarılı bir üniversite rejimi olduğunu tespit ediyorsunuz.⁶ Doğrusu, ben de 1980’den önce yazılanların çoğunlukla daha kompakt, daha asli meseleleri konu edinen çalışmalar olduğu, 1980 sonrasında giderek daha yüzeysel, kolaj çalışmalar yapıldığı kanaatindeyim. Örneğin Türkiye akademisinde yok denecek kadar az monografik çalışma yapılıyor. Diğer yandan üniversitelerde verilen eğitimin kalitesinin gittikçe lise seviyesi eğitim kalitesine yaklaştığından sürekli şikâyet ediliyor. Bütün bunlar üniversitenin yetersizliğin neden olduğu kendinden nefretle malûl patolojik bileşenler toplamı olması sonucunu doğuruyor. Bu olumsuzlukları çoğunlukla zamanın ruhuna yorup devrevi gelişmeler olarak mı görmeliyiz? Ekmeklerin bunca bozulmasında bizlerin ne ölçüde dahli var?

KB: Türkiye’nin düşünsel ve politik hayatı 1960’lı, 1970’li yılları kapsayan Altın Çağ içinde önemli birikim sağladı, niteliksel ilerlemeler de gerçekleşti. Bu süreçten üniversiteler (ve üniversiteliler) de pay aldı. Üniversiteler, 1946 yasasının sağladığı bazı olanaklar sayesinde olumlu bir kurumsallaşma sürecine girdiler. Tüm bu dönüşüm, 1971’de geçici, 1980’de kalıcı bir regresyon operasyonu ile karşılaştı. 1980 gericaliği adım adım aşındırılırken AKP iktidarı yeni bir regresyon operasyonunu başlattı. Üniversiteler, bu büyük dalgaların içinde büyük ölçüde bağımlı öğeler olarak kaldı. Altın Çağ’ı belirlemediler, mütevazı katkıları oldu. İki regresyon döneminin ise, esas olarak kurbanı oldular. AKP regresyonunun taşıyıcı araçlarından birinin de üniversiteler olması hedefleniyor. Bu rolü üstlenmeleri çok tehlikelidir. Öğrencilerin muhbirleştiği, kitaplıkların ayıklandığı ortamlar hedeflenecektir. SBF’deki rehabet, yanıltıcıdır, genelleşemez, hatta geçicidir. Bu nedenle üniversite-içi mücadelenin öncelikli hedefi bu olmalıdır. “Siyasi iktidara ve sermayeye (paraya) karşı özerklik” sloganı, akademik meslek mensuplarının çoğunluğu tarafından ilke olarak herhalde hâlâ reddedilmemektedir. Anlattıklarından bu yüce ilkelerin pratiğe rehberlik etmediği anlaşılıyor. Israrla hatırlatmak durumundasınız.

AÖ: İtirazınız olmayacağı umuduyla meseleyi biraz kişiselleştirmek istiyorum. Yine de epeyce genel bir soruyla başlayayım: Gayriahlâkî olanın ne olduğu üzerinde neden anlaşamayız? Anlaşmazlıklar çok sayıda soru ve kuramsal itirazla gerekçelendirilebilir elbette. Ancak ben, çoğu zaman önümüzde duran

sorunların söz konusu haklı kuramsal itirazların öngördüğü kadar karmaşık olmadığını düşünüyorum. Açık konuşmak gerekirse, kişiöğlü zaaflarına kılıf bulmakta son derece mahir: kuramsal gerekçeler, sorular, itirazlar. Belirli bir konuda ilgili tüm taraflar aynı anda nasıl haklı olabiliyor hiç anlayamıyorum, sizce bu mümkün mü? Şu nedenle soruyorum bunu: Bırakın yanlış karşı çıkmayı, yanlışın ne olduğu konusunda bir türlü anlamıyoruz? Yanlış olduğu apaçık olan bir tutuma, düzenlemeye, karara, işe, mesnetsiz olsalar da bir kere gerekçeler icat edildikten sonra taraflar da tesis edilmiş oluyor ki o saatten sonra işin içinden çıkabilene aşk olsun... Biraz daha belirli hale getirmek için ikinci olarak, Türkiye’de üniversite bileşenlerinin, sonuçları yaygınlıkla kabul edilen sürekli yozlaşmada görünür olan yanlışları neden görmezden geldiği kanaatim hakkındaki fikrinizi öğrenmek isterim. Sonunda kişisel olana gelebilirdim: 5 Aralık 2014 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nün kuşaklar buluşması olarak tertip ettiği bir söyleşide 1402 sayılı yasa ile SBF’deki işlerine son verilen Rona Aybay ve Cem Eroğul hocalar, atılmalarını milat alıp öncesiyle sonrasıyla akademiye anlattılar. Söyleşi esnasında söz alan Metin Kazancı Hoca, çok sonra üniversiteden atılmalarda muhbir hocaların da azımsanmayacak derecede dahil olduğunu öğrendiğini, asıl olarak bu hususun dile getirilmesi gerektiğini söyledi.⁷ O gün toplantıda bu konu üzerine daha fazla konuşulmadı. Bırakın yanlışta direteni düşkün kılacak bir kanon tesis etmeyi, akademisyenler yanlış, haksızlığı görmemekte, dile getirmemekte ısrar ediyorlar. Ben bunun büyük oranda akademinin hiyerarşik, statülerin tesis ettiği örgütlenişinden kaynaklı olduğunu düşünüyorum, sizce durum gördüğüm kadar vahim mi, öyle ise bu sorunun nedeni ve çözümü sizce nedir?

KB: Aydın Ördek, hem işneyi, hem de çuvaldızı kendine (kendinize) batır! Mete Çetik *Üniversitede Cadı Kazanı* kitabında, DTCF tasfiyelerini, elli yıl sonra büyük ölçüde Ankara Üniversitesi personel arşivlerinde çalışarak belgeledi, anlattı. Hiçbir engelle de karşılaşmadı. Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde çok sayıda tarihçi, siyaset bilimci, hukukçu, daha da önemlisi demokrat bilim insanı var. 1980 sonrası tasfiyelerin üniversite ayağını hangisi incelemeye kalkıştı? Kalkışanlardan engellenen oldu mu? Bizler anlattık, bazen yazdık. Bizimkiler dışında hangi araştırma yayımlandı? Soruyu kendi meslektaşlarına, yaşitlarına, arkadaşlarına sor.

AÖ: Son olarak, en azından üniversite, fakülte ve sendika elektronik yazışma ağlarında tanık olduğum, üyelerinin yaratıcı enerjilerini soğuran iletişim yordamı hakkındaki fikrinizi sormak istiyorum. Bu araçların iletişimi son derece kolay kıldıkları şüphe götürmez. Ancak söz konusu listelerde yürütölen tartışmaların kanaat yarıştırmaktan öteye geçemediğini, üstelik çoğö kez tarafların

birbirlerinden kötü sözlerini sakınmadığı yıkıcı yazışmalara dönüştüğünü görüyoruz. Sosyal medyanın da eklenmesiyle bu tarz iletişimin artacağı, bunun da performans kriterleri, güvencesizlik, siyasi baskılarla tecrit edilmiş akademisyeni daha beter tecrit edeceği öngörülebilir mi? Yeni şartlar altında sağlıklı bir tartışma ortamını tesis edecek yüzyüzeği nasıl olanaklı kılabiliriz?

KB: Teknolojik ilerlemenin kültürel yansımalarının öngörülemez boyutlar kazandığı bir dönemden geçiyoruz. Elektronik iletiler, **metinler** olarak kabul edilebilir mi? Mektup yazmayı öğrenememiş bir toplum, e-posta ile haberleşmeye başlarsa, sonuç da öngörülemez. En azından Cumhuriyet'in ilk kuşaklarının okur-yazarları, yayımladıkları metinleri ciddiye alırlar, sadece fikirlerinin değil, yazdıkları her sözcüğün sorumluluğunu, hesabını vermeyi de üstlenmiş olurlardı. "Kopyala/yapıştır" tekniği bir metin yazma yöntemi olunca, her şey değişti. İntihal, o yüzden meslekî bir sorun oldu. Elektronik yazışma ağları, herhalde, bu bozulmanın izlerini taşımaktadır.

AÖ: Teşekkür ediyorum.

AÖ: İsmail Hoca'm, Türkiye'de –sanıyorum dünyada da böyle bu- üniversiteler, akademisyenler sıklıkla toplumun bilgisini üretememekle, toplumdan kopuk olmakla itham edilir; buna karşılık üniversite mensupları kendi hallerine bırakılsalar, özgür ve özerk olsalar, üniversitelerin derin, özgür ve özgürleştirici düşünmenin odakları, bilimsel hakikatin peşinde kurumlar olacağını iddia ederler: bir yanda artık insanlığın boyunu çok aşan her türden sorun (siyasi ve iktisadi sorunlar, çevre, iklim ve sağlık sorunları, vb.) ve bu sorunlarla ilgiliymiş gibi görünüp de civarlarında dolanıp bir türlü esasa gelemeyen, diğer yanda sürekli bozulmakta olduğu iddia edilen üniversite sistemi reforme etmek bahanesiyle sık sık yapılan özde hegemonik düzenlemeler aracılığıyla belirsiz, kendilerine ait olmayan araştırma programlarına mahkûm edilen akademi mensupları. Öyle ki genç akademisyenden mesleğe kabul edilmiş belgesi olan doktora tezini yazdıktan sonra ebediyen unutmaması istenmektedir. Oysa, örneğin, *Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar: Göçebe Alikan Aşireti* adıyla yazıldıktan iki yıl sonra basılan doktora tezinizi⁸ sizin araştırma programınız için bir milat kabul edebiliriz sanıyorum. Abartıyor olabilirim ama üniversitede çalışmaların, araştırmaların hakiki bir meraka dayandırılmadan, gereğine inanılmadan yapılması adeta teşvik ediliyor. Bu şartlar altında üniversiteden medet ummak doğru mudur? Kimi kez böyle düşünmenin üniversiteden çok fazla şey beklemek olup olmadığı hususunda tereddüde kapılıyorum. Acaba bilimsel bilginin ancak üniversitede üretilebileceği düşüncesi, genel olarak siyasal iktidarların gereksindiği tarafsızlık zırhının tesis edicisi olarak üniversitenin meşruiyeti için,

özelde ise üniversitedeki kliklerin birbirlerini alt etmeleri için benimsenen bir söylemin ötesine geçemiyor mu? Böyle ise gerçek bilim, gerçek bilim adamı, gerçek üniversite talep etmemizin bir anlamı var mı?

İsmail Beşikçi: Gerek Türkiye’de, gerek dünyada, üniversitenin temel sorunu ifade özgürlüğüyle ilgilidir. Bilim, bilim ortamında üretilir. Bilim ortamının oluşmasının temel koşulu ise o siyasal sistemde, ifade özgürlüğünün kurumlaşmış olmasıdır. İfade özgürlüğü kısıtlıysa, baskı altındaysa, orada bilim ortamı oluşamaz. İfade özgürlüğü kısıtlıysa, baskı altındaysa, akademik özgürlüğün hiçbir değeri yoktur. İfade özgürlüğü, özgür eleştiri kısıtlıysa, üniversite özerkliğinden, üniversitenin özgürleştirici niteliğinden söz edilemez. İfade özgürlüğü elbette tüm toplum içindir, tüm toplumun yararlanması gereken bir haktr. Bu, anayasalarda tüm topluma sağlanan bir haktr.

İfade özgürlüğünün var olması bilimi üretmenin temel koşuludur. Yaşamak için hava almak gerekir, su içmek, yemek gerekir. Ama bunları sık sık ifade etmiyoruz. Bunları yaparak yaşıyoruz. Bilimin üretilmesinde ifade özgürlüğü de böylesine temel bir koşuldur. Ama bunu sık sık ifade etmek gereği duyuyoruz, çünkü ifadenin sık sık engellenmesiyle, sistematik olarak engellenmesiyle karşılaşıyoruz.

İfade özgürlüğü bilim için temel bir koşul olmasına rağmen, Türkiye’de üniversitenin, ifade özgürlüğü diye bir sorunu yoktur. Türkiye’de üç üniversite olduğu dönemlerde, örneğin 1950’lerde de yoktu, günümüzde de yok. 1950’ler öncesinde zaten hiç yoktu. 1933 üniversite reformu, Darülfünun’dan üniversiteye geçiş, üniversiteye, resmi ideolojiye göre, resmi ideolojinin gereklerine göre ayar vermektir.

Günümüzde 200’e yakın üniversite var. Türk üniversitesinin ifade özgürlüğü diye bir sorunu yoktur. Üniversite, ifade özgürlüğünü, insan hakları kurumlarının, insan hakları savunucularının meşgalesi sayar. “Akademik özgürlüğümüz var” der, “Üniversite özerkliği var” der. Hâlbuki ifade özgürlüğü sınırlıysa, baskı altındaysa bunların hiçbir değeri yoktur. Prof. Dr. Atilla Yayla’yı, “bu adam”, “aynı adam” sözlerini hatırlayalım. Kasım 2006’da, İzmir’de, Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları’nda, “Avrupa Birliği ve Türkiye” konulu konuşmayı hatırlayalım. Bu konuşma ve ihbarlardan sonra, Gazi Üniversitesi tarafından uygulanan idari yaptırımları, İzmir Adliyesi tarafından uygulanan cezai yaptırımları, mahkûmiyetleri hatırlayalım. Bu konuşmada, 5816 sayılı yasa çiğnendiği, Atatürk’e hakaret edildiği vurgulanıyor. Bu süreçte, akademik özgürlük nerede duruyor? Akademik özgürlük, neden Atilla Hoca’yı koruyamamıştır? Türk siyasal sisteminde ifade özgürlüğü kurumlaşmış olsaydı böyle soruşturmalar gündeme

gelir miydi? Bunun tek bir örnek olduğu söylenebilir. Elbette böyledir. Çünkü öbür hocalar, benzer idari, cezai yaptırımlarla karşılaşmamak için otosansür yaparlar. Bu da bir ülke düşün hayatını, bilim ve sanat ortamını kuraklaştıran, çölleştiren, beyinleri kurutan, kötürümleştiren temel bir süreçtir.

Bugün, Basra Körfezi'nden Fas'a kadar 22 Arap devleti vardır. Filistin Arap devletiyle 23 olacak. Bu devletlerin hiçbirinde ifade özgürlüğü yoktur. Kısıtlıdır, baskı altındadır. Ama bu devletlerin hepsinde de üniversite vardır. Bağdat'ta, Şam'da, Mekke'de, Kahire'de, Oran'da, Rabat'ta vs. üniversite vardır. Her yerde üniversitenin olması, onlarca üniversitenin olması bilimin üretildiği anlamına gelmemektedir.

Bugün İslam Konferansı'na üye 57 devlet vardır. Türkiye de bu devletlerin arasındadır. Bu devletlerin, Türkiye de dâhil, hiçbirinde ifade özgürlüğü yoktur, baskı altındadır. Örneğin, Türkiye'de 200 civarında üniversite vardır. Sözü edilen bu devletlerde de onlarca, yüzlerce üniversite vardır. Buralarda bu kadar çok üniversitenin olması, üniversitelerde bilimin üretildiği anlamına gelmemektedir.

Avrasya ülkeleri, Şanghay Beşlisi, Şanghay Altılısı da aynı şekildedir. Bu devletlerde de ifade özgürlüğü kısıtlıdır, baskı altındadır. Her yerde üniversite olduğu gibi buralarda da üniversite vardır. Onlarca, yüzlerce üniversite vardır.

Türkiye, şüphesiz, İran, Afganistan, Suudi Arabistan, Suriye, Mısır, Libya, Özbekistan vs. değildir. İfade özgürlüğü Türkiye'de, bu devletlere nazaran çok daha ileridir. Ama demokratik Batı devletleri söz konusu olduğu zaman ifade özgürlüğünün yetersiz olduğunu, baskı altında olduğunu söylemek gerekir. İfade özgürlüğünü, basın özgürlüğüyle, hatta toplantı ve gösteri yürüyüşleri özgürlüğüyle, örgütlenme özgürlüğüyle birlikte ele almak da önemlidir.

Üniversite bilgi, bilim üreten merkezlerden biridir. Bilgi, bilim üniversite dışında da üretilebilir. İfade özgürlüğünün işlevine inanan her kurum her kişi bilimi üretebilir. Bilimde kaliteyi sağlayan ifade özgürlüğünün kurumlaşmasıdır. Ama üniversitedeki asistan, doçent, profesör şeklinde beliren hiyerarşi bilimde kaliteyi sağlamaz. Bu bürokratik bir hiyerarşidir, bu bilimsel değil bürokratik bir yapılandırma. Bu hiyerarşi daha alt kademedede öğretim elemanlarının resmi ideolojiye bağlılığını test etmektedir.

1940'larda, 1950'lerde, 60'larda, bir de Ordinaryüs Profesör diye bir unvan vardı. Bu unvanı Bakanlar Kurulu veriyordu. Bu unvanı alabilmek için hükümete yakın olmak gerekiyordu.

Bir siyasal sistemde, ifade özgürlüğünün kurumlaşması şu anlama gelmektedir: Siz bir yazıyla veya kitapla düşüncelerinizi açıklıyorsunuz. Bu konuya ilgi duyan, bu konuyla ilgili bilgisi olan bir kişi sizi eleştirebilmelidir. Ama bu eleştirisinden dolayı idari ve cezai yaptırımla karşılaşmamalıdır. O toplumda özgür eleştiri kurumlaşmış olmalıdır. Bilimde kaliteyi sağlayacak olan özgür eleştirinin var olmasıdır.

İfade özgürlüğü sınırlıysa, üniversite özerkliğinin de bir anlamı yoktur. Özerklik, kendi kendini yönetim demektir. Yönetme gücünü kendinden almak demektir. Ama ifade özgürlüğü yoksa siz üniversitenizde, fakültenizde bölüm de kuramazsınız, o bölüme isim de veremezsiniz. 4-5 yıl önce Artuklu Üniversitesi, Kürdoloji Bölümü, Kürt Dili ve Edebiyatı Bölümü kurmak istedi. YÖK, bölümün adı Yaşayan Diller Bölümü olacak, dedi. YÖK bilimsel bir kurum değildir, politik bir kurumdur. Hükümetin, devletin isteklerini, direktiflerini üniversitelere tebliğ eden bir kurumdur.

Üniversite özerkliğini değil, ifade özgürlüğünü savunmak daha önemli olmalıdır. Türkiye’de, üniversitenin, ifade özgürlüğü diye bir sorunun olmamasının esas göstergesi rektör seçimleridir. Rektör adayları, öğretim üyesi arkadaşlarının kendilerine oy vermelerini sağlamak için broşürler yayımlarlar. Bu broşürlerde, rektör seçildikleri zaman öğretim üyelerine ne gibi olanaklar yaratacaklarını belirtirler. Bunlar genellikle günlük yaşamı kolaylaştırıcı vaatlerdir. Kütüphaneyle, haberleşmeyle, yemekhaneyle, tatil olanaklarıyla... ilgili vaatlerdir. Öğrenciler için vaatler de vardır. Bu broşürlerin hiçbirinde ifade özgürlüğüyle ilgili bir istek, belirleme yoktur. Bu broşürlerin hiçbirinde “Üniversitenin temel fonksiyonu araştırma incelemesidir. Bunun için ifade özgürlüğü temel koşuldur. Üniversitemiz, ifade özgürlüğünün yaşama geçmesi için her zaman büyük bir çaba içinde olacaktır. Konferanslar, paneller, vs. düzenleyecektir...” şeklinde bir istek, belirleme yoktur.

Üniversite özerkliğinden önce, tüm toplum için ifade özgürlüğünü savunmak daha önemlidir. İfade özgürlüğü kurumlaşmamışsa, üniversite özerkliği bomboş bir yapıdır.

AÖ: Bıraktığım yerden devamla, bir başka açmazımız hakkındaki fikrinizi sormak istiyorum. Siyasal iktidarlar siyasal rejimleri sürekli kılmak için her alanda sabitelere ihtiyaç duyarlar, resmi ideolojiler, resmi gerçekler, resmi tarihler bu ihtiyaçtan türer. Söz konusu sabiteleri üretmenin en kolay, en emin ve kahir ekseriyetle başvurulmuş yolu, onları kutsallaştırmak, değilse mevcut ve/veya icat edilmiş kutsallara dayandırmaktır. Bu bağlamda bilim ve üniversite de bu niyetle kutsallaştırılmış değil midirler? Başka türlü soracak olursam, siyasal

bir gayenin hizmetinde olmayan bilim mümkün müdür? Ya da aynı anlama gelmek üzere, bilimi olanaklı kılacak siyasal bir patika var mıdır? Bu bağlamda üniversite mensuplarının topluma, insana, doğaya yabancılıkları siyasal olandan kaçışlarına –ki bu da nihai olarak bir siyasal tutuma tekabül eder- ya da yanlış siyasal tutumlarına yorulabilir mi? Neye, nelere, hangi değerlere inanarak devinmeyi sürdürebiliriz, maruz bırakıldığımız yapısal ikiyüzlülükle nasıl baş edebiliriz?

İB: Bilim pür olmalıdır, pür bilim yapılmalıdır. Üniversite mensuplarının, düşün hayatının, tutum ve davranışını resmi ideolojinin öncelikleri, direktifler belirlememelidir, bilim yönteminin gereklilikleri belirlemelidir. Bunu şu şekilde açıklamak istiyorum. 1970’lerin ortalarında, bir hoca, Kürtlerle ilgili olarak çok olumsuz bir tutum sergilemişti. Bunu sitem havası içinde başka bir hocaya anlatıyordum. Hoca, henüz olayı tam olarak anlatmadan, anlatamadan, “Pür bilim olmaz, bunu iyice kafana sok Beşikçi” diye bana çıktı, “devletin de bazı hassasiyetleri vardır, bunları yok sayamazsın, pür bilim diye bilim olmaz, bunu unutma...” Hocanın, anlatacaklarımdan daha önce haberi olduğunu fark ettim. O dönemde, artık resmi ideolojinin farkına varmıştım, bilincine varmıştım. Bilimsel gelişmenin önündeki en önemli engelin resmi ideoloji olduğunun farkındaydım, bilincindeydim. Ama hocayla tartışma gereğini duymadım.

Resmi ideoloji herhangi bir ideoloji değildir, devletin idari ve cezai yaptırımlarıyla korunan ve kollanan bir ideolojidir. Resmi ideolojiyi benimsemediğiniz, eleştirdiğiniz zaman devletin idari ve cezai yaptırımlarıyla karşılaşmanız mümkündür.

İfade özgürlüğü, sadece bilimin değil, demokrasinin de temel koşuludur. Resmi ideolojiye sahip bir devlet, demokratik bir devlet değildir. Yukarıda, Arap Birliği’ne üye 22 devletten, İslam Konferansı’na bağlı 57 devletten söz edilmişti. Bu devletlerin hiçbiri, Türkiye de dâhil, demokratik devlet değildirler. Bu devletlerin hepsinin de resmi ideolojileri vardır. Dine dayalı resmi ideoloji ile laik resmi ideoloji, getirdikleri idari ve cezai yatırımlar bakımından birbirlerinden çok farklı değildir. Resmi ideoloji de din gibi algılanmaktadır. Dinsel metinleri eleştirdiğiniz zaman nasıl tepki duyuluyorsa, laik resmi metinleri eleştirdiğiniz zaman da çok büyük tepkilerle karşılaşıyorsunuz.

Resmi ideoloji nasıl oluştu? Bunu şu şekilde anlatmak mümkündür. 1877’de Mülkiye, (Mekteb-i Mülkiye-i Şahane) yeniden yapılandırılıyor. İlk üç sınıfa İdadi, son iki sınıfa Âli (Yüksek) bölümler deniyor. İdadi bölümde tarih ve coğrafya dersleri de var. Bu derslerde, Kürt tarihi, Kürdistan coğrafyası da okutuluyor. Örneğin, Mizancı Murat’ın (1854-1917) Tarih-i Ebu’l Faruk kitaplarında

Kürdistan'dan söz eden bölümler de var. Ahmed Rifat, (Ölümü 1895) Lugat-i Tarihiyye ve Coğrafiyye kitabında Kürdistan'dan, Kürt tarihinden uzun uzun söz ediyor. Kolağası Ahmed Cemal, 1895'te hazırladığı bir ders kitabında "Kürdistan Kit'asında bulunan Vilayat-ı Şahane"den söz ediyor. Bu başlık altında, Erzurum, Mamure't ül Aziz, Diyarbakir, Bitlis, Van, Musul vilayetlerini, Kürtlerin ekonomik ve toplumsal yaşamlarını, uzun uzun anlatıyor. Urfa Birecik, Maraş Elbistan gibi yöreler de anlatılıyor. Bu kitap sadece Mülkiye'de değil, Harp Okulu'nda da ders kitabı oluyor. Zaten bu ders kitabı resmi merciler tarafından basılıp dağıtılıyor. *Kürt Tarihi Araştırmaları 1 Osmanlı Kürdistanı (Kürdistana Osmani)* kitabında bunlar etraflı bir şekilde anlatılıyor.⁹

Muş Mutasarrıfı Ahmed Macid, 1909 tarihli bir Mülkiye Dergisi'nde, "Kürdistan Ahvali ve Mesele-i Islahat" isimli bir yazı yayımlıyor. Bu yazıda da Kürtlerin ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamlarından uzun uzun söz ediliyor.¹⁰ Yazar Ahmed Macid de bir Mülkiyeli (1871-1946).¹¹

Kürtler, Kürdistan'la ilgili bu belgeler, kayıtlar önemlidir. 1960'ları, 1970'leri ve daha sonrasını hatırlayalım. Kürt/Kürdistan sorunu gündeme geldiği zaman, üniversite mensubu bazı profesörler, tarihte hiçbir zaman Kürdistan diye bir ülke olmadığını, Osmanlı ve Selçuklu tarihlerinde de Kürdistan kaydına rastlamadıklarını vurgularlardı. Kürt sorunu diye bir sorun yoktur, derlerdi. Bu bakımdan, Kürt/Kürdistan sorunuyla ilgili olarak yukarıda belirtilen kitap ve makale önemlidir.

Kürtler'in, Kürtçe'nin inkârı Cumhuriyet'le başladı. Cumhuriyet'le birlikte, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğu, Kürtçe diye bir dilin olmadığı vurgulandı. Tek tip insan yetiştirmek İttihat ve Terakki'nin anlayışıydı. Türkiye'de yaşayan herkes tek tip, yani Türk, Müslüman, Hanefi olacaktı. İttihat ve Terakki, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan Rumlar'ı sürgün ederek, Ermeniler'e, Süryaniler'e ve Ezidi Kürtler'e tehcir adı altında soykırım yaparak, Kürtler'i Türklüğe, Aleviler'i de Müslümanlığa asimile ederek Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olmasını sağlayacaktı. Rumlar'ın, Rum-Pontuslar'ın sürgünü, Ermeniler'in, Süryaniler'in, Ezidi Kürtler'in tehcir adı altında soykırıma uğratılması Birinci Dünya Savaşı sürecinde gerçekleşti. Kürtler'in Türklüğe asimile edilmeleri, Aleviler'in Müslümanlığa asimile edilmeleri Cumhuriyet'in çok önemli bir meşalesi oldu.

Cumhuriyet, Kürtler'in yokluğu üzerine kurulmuştu. Sadece Kürtler'in değil, Rumlar'ın, Ermeniler'in, Ezidi Kürtler'in, Süryaniler'in, Çerkezler'in, Lazlar'ın vs. yokluğu üzerine kurulmuştu. Asimilasyon sistematik bir politikaydı.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Kürtler, Kürtçe vardı. Örneğin, 1898’de, *Kürdistan Gazetesi* yayına başlamıştı. 1908’de Kürd Teavün ve Terakki Cemiyeti’nin yayını olarak *Kürd Teavün ve Terakki Cemiyeti Gazetesi* yayına başladı. 1910’larda *Roji Kürd, Hetawe Kurd, Jin, Kürdistan* gibi gazeteler yayımlandı. Bunlar, Osmanlı’da zaman zaman soruşturmaya uğrasalar da legal yayınlardı. Bu yayınları, o yıllarda, Kuvva-i Milliyeciler de şüphesiz çok yakından biliyorlardı. Ama Cumhuriyet’le birlikte bütün bunlar inkâr edilmeye, yok sayılmaya başlandı. Kütüphanelerdeki, özellikle devlet kütüphanelerindeki Kürtçe koleksiyonlar, Kürtlüğe ait iz bırakmamak adına imha edildi. Artık, bilim anlayışına aykırı bir sürecin geliştiği çok açıktır. O zaman sormak gerekir, Cumhuriyet Kürtler’e ne kazandırdı?

Cumhuriyet’in aydınlanma hareketi olduğu da söylenir. Bizim konumuz açısından durum hiç de böyle değildir. Çünkü aydınlanma toplumda, devlet hayatında, yerleşik düşüncelerin eleştirisiyle başlar. Buradaysa, bir resmi ideoloji oluşturuluyor, bu ideolojiyi benimsemeyenlere karşı, eleştirenlere karşı çok ağır idari ve cezai yaptırımlar gündeme getiriliyor. Düşünceye karşı ceza uygulayarak aydınlanma yaşanır mı?

Resmi ideoloji, ifade özgürlüğü önündeki, düşün hayatının, bilimin ve sanatın önündeki en büyük engeldir, çok büyük engeldir. Şöyle düşünelim: Örneğin, dünyanın düz olduğunu, yuvarlak olmadığını söyleyen bir coğrafya profesörü var. Öğrencileri, üniversitedeki arkadaşları bu profesöre karşı nasıl bir tutum sergiler? Bu profesör kınanır. “Nasıl profesör olmuş?” denir. “Böyle profesör mü olur?” denir. “Dünya düzdür, yuvarlak değildir” demekle, “Kürtler Türk’tür, Kürtçe diye bir dil yoktur” demek aynı şeydir. Çünkü ikisinde de olgu inkâr edilmektedir. Birisinde kınama vardır; “Kürtler Türk’tür, Kürtçe diye bir dil yoktur” diyen kişi ise, kınama şöyle dursun devlet ve üniversite katında çok önemli bir kişidir. Çünkü ikinci önerme resmi ideolojinin alanıyla ilgilidir, aksini ileri sürmek idari ve cezai yaptırımı gündeme getirir.

Devletin temel kurumları, ordu, polis, istihbarat, yargı organları bu politikaları, uygulamaları yoğun bir şekilde destekliyorlardı. Zaten bu politikalar, daha çok ordu, polis ve istihbarat kurumları tarafından oluşturulmuştu. Bu politikaları ve uygulamaları üniversite de desteklemeye başladı. Ordunun, polisin, istihbarat kurumlarının, yargı organlarının suç olarak gördüğünü üniversite de suç olarak gördü. Resmi ideoloji böyle oluştu. Resmi ideolojiyi benimsemeyenlere, eleştirenlere karşı çok ağır idari ve cezai yaptırımlar gündeme getirildi. Resmi ideolojinin herhangi bir ideoloji olmadığını, devletin idari ve cezai yaptırımlarıyla korunan ve kollanan bir ideoloji olduğunu tekrarlamak gerekir. Eğer bir toplumda, ordunun, polisin, istihbarat kurumlarının tutumu ve kavrayışıyla

üniversitenin tutumu ve kavrayışı aynıysa, orada düşün hayatı, bilim ve sanat hayatı bakımından çok büyük sorunlar var demektir. Eğer bir siyasal sistemde, yargı organlarının toplumsal ve siyasal olaylarla ilgili tutumu ve kavrayışı ordunun, polisin ve istihbarat kurumlarının tutumu ve kavrayışı gibiyse o toplumda, hukuk, adalet konusunda çok büyük sorunlar var demektir.

1984-1988 yıllarını hatırlayalım. Bulgaristan'da Türkler'e Bulgar isimleri verme operasyonları vardı. Bulgaristan Hükümeti, orada yaşayan Türkler'e şunu söylüyordu: "Eğer Bulgar isimleri alırsanız, Bulgaristan Komünist Partisi'nde veya Bulgaristan devlet bürokrasisinde görev alırsınız, bu görevlerde hızla yükselirsiniz. Etnik bakımdan Bulgarlar'la tam eşit olursunuz. Ama Türk isimleriyle devam ederseniz, günlük yaşamınızda sıkıntılarla karşılaşabilirsiniz." Bulgaristan hükümeti, 1984 yılından itibaren Türkleri Bulgarlaştırmada önemli çaba sarf etti. Bulgar isimleri almak istemeyenler Tuna Nehri üzerindeki Belene kampına sürgün ediliyor, orada çok kötü muamelelerle, işkencelerle karşılaşılıyordu. Bu tutum Türkiye'de çok büyük tepkilerle karşılaştı. Kamu yönetimi, ordu, polis, yargı organları sivil toplum kurumları, örneğin sendikalar, basın örgütleri, insan hakları kurumları, siyasal partiler, spor kurumları, din kurumları vs. bu süreci çok büyük tepkilerle karşıladı. Üniversiteler de bu sürece çok büyük tepki verdi. O yıllarda 30 civarında üniversite vardı. Her akşam bir üniversitenin senatosu, bu olayı kınayan bildirimler yayımlardı. Bulgaristan devleti ve hükümeti, emperyalist olmakla, faşist olmakla, sömürgeci olmakla, çağ dışı olmakla suçlanırdı. Bir üniversite, Batı ülkelerinde muadili bir üniversite bularak birlikte bildiri yayımlar, böylece, Bulgaristan'a çok daha güçlü bir baskı yapılırdı.

Böyle bir sürece, Bulgarlaştırma operasyonlarına karşı çıkmak bunu eleştirmek çok doğaldır. Fakat Türkiye'deki Kürtler'in, Bulgaristan'daki Türkler'den çok daha büyük baskılarla zulümlerle, kat kat fazla baskılarla, zulümlerle karşılaştığı ve bunun, Cumhuriyet'ten beri sürüp geldiği biliniyor. Türk üniversitesi Kürtler'in hakları ve özgürlükleriyle ilgili bir şey söylemiş mi? "Kürt denenler Türk'tür, Kürtçe diye bir dil yoktur"dan başka bir şey söylemiş mi? Bu çifte standardı nasıl açıklamak gerekir? Düşün hayatında, bilimde, sanatta çifte standart olur mu? Türk üniversitesi, değil Kürtlerin haklarından, özgürlüklerinden söz etsin, hükümetin, devletin Kürtler üzerinde yürüttüğü baskı politikalarını, asimilasyon politikalarını eleştirsin, Kürtler'den, Kürtçe'den söz edenleri bünyesinden uzaklaştırmış değil midir?

Bilim olgusaldır. Bilim, olguları, olgular arasındaki ilişkileri anlamaya, kavramaya çalışır. Olgulara ilişkin olmayan hiçbir önerme, olgular tarafından doğrulanmayan hiçbir önerme bilimsel kabul edilemez. Kürtler'in, Kürtçe'nin inkâr edilmesi, yok sayılması bilim yöntemine aykırıdır. Bu bilim yönteminin hiçbir zaman

benimsemeyeceği bir tutumdur. Öte yandan, olgular tek başlarına bir şey ifade etmezler, ancak, bir hipotezin veya teorinin ışığı altında bilimsel incelemeye konu olurlar. Kürtler, Kürtçe gibi olguların toplumsal dilsel kategorilerin inkârı, reddedilmesi, yok sayılması, ta başta bilim yöntemine zıt bir tutumu gösterir. Bu inkâr, yok sayma üzerine kurulacak hipotezler, teoriler, elbette yanlışlı sürdürmek anlamına gelecektir.

Tek parti döneminde, 1950'lerde, 1960'larda, 1970'lerde ve daha sonraları, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde, örneğin, Siyasal Tarih derslerinde, Uluslararası İlişkiler derslerinde, neden Kürtler'den söz edilmediği, Yakınoğu'nun, Ortadođu'nun önemli bir toplumsal ve siyasal dinamiğinin neden yok sayıldığı artık açık bir şekilde ortada durmaktadır. 1870'lerde, 1880'lerde ve daha sonrasında, Mülkiye'de okuyan öğrenciler Kürtler'le, Kürdistan'la ilgili dersler okurken, Cumhuriyet döneminde, Tek Parti döneminde, 1950'lerde ve sonrasında, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okuyanlar neden, Kürt, Kürdistan sözcüklerini bile duyamıyor? Diplomatlar, Kürtler'le, Kürdistan'la, ancak Bağdat'a, Şam'a, Tahran'a, Kahire'ye vs. tayin edildikleri zaman karşılaşıyorlar. Resmi ideolojinin inkâra ve yok saymaya dayanan bilgileriyle donanmış diplomatlar, Dışişleri Bakanlığı görevlileri bu fiili durum karşısında nasıl bir tutum ve davranış sergiler?

Bu arada, resmi ideolojinin nasıl farkına vardığımı da kısaca belirtmek gereğini duyuyorum. 1967 sonbaharında, Diyarbakır, Batman, Silvan, Siverek, Ağrı, Tunceli gibi yörelerde, mitingler gerçekleşmişti. Mitinglerde, ekonomik ve toplumsal bakımdan Doğu-Batı farkı gündeme getiriliyordu. Mitinglerde zaman zaman Kürtçe konuşmalar da yapılıyordu. Birkaç mitingi, toplumsal bir olgu olarak ben de izlemiştım. Kürtlerin toplumsal tarihinde bu mitinglere "Doğu Mitingleri" deniyor. Bu mitinglere ilişkin bir inceleme de kaleme almıştım. Teksir halinde çoğaltılan bu metin, o günlerde Forum Dergisi'nde birbirini takip eden sayılarda yayımlanmıştı. O dönemde *Forum Dergisi*'ni Hasan Hüseyin Korkmazgil (1927-1984) yönetiyordu. Hasan Hüseyin Korkmazgil, Türkiye İşçi Partisi'ne, Mehmet Ali Aybar'a yakın bir arkadaşımızdı. O zaman, Erzurum'da, Atatürk Üniversitesi'nde, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji asistanıydım. Bu yayımdan dolayı hakkımda idari soruşturma açılmıştı. İdari soruşturmaya, *Forum Dergisi*'nde ve *Akşam* gibi günlük gazetelerde yayımlanan yazılar, derslerde anlatılan konular, sınavlarda sorulan sorular da dâhil edilmişti. İdari soruşturma komisyonu yazılı sorulara yazılı cevap vermeme istiyordu. Soruşturmada "Kürt diye bir halk yok, Kürtçe diye bir dil yok, sen bunlardan söz ediyorsun amacın nedir?", "72 çeşit solcu var, sen bunlardan hangisisin?" gibi sorular soruluyordu.

1969 yılı Nisan ayında, *Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar*, Göçebe Alikan Aşireti kitabım yayımlandı. Aynı yıl Temmuz ayında *Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller* kitabım yayımlandı. İdari Soruşturma Komisyonu'nun çalışmaları da sorularla, cevaplarla devam ediyordu.

İdari Soruşturma Komisyonu'nun raporu üzerine 20 Temmuz 1970'de üniversitedeki görevime son verildi. Danıştay'a başvurdum. Danıştay yürütmenin durdurulması kararı verdi. Ama Atatürk Üniversitesi bu kararı uygulamadı. Üniversite, Danıştay'daki savunmasında, "Yazdığı kitapla anayasaya aykırı yayın yaptığından dolayı..." gerekçesini ileri sürmeye çalışıyordu. "Doğu Anadolu'nun Düzen, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Düzenler" diyerek kitabın adını bile doğru yazmıyordu.

Bu durum üzerine, 1970 sonlarında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne geçiş gerçekleşti. 12 Mart döneminde, Atatürk Üniversitesi yöneticileri, mensupları, idari soruşturma dosyasını temel yaparak Diyarbakır, Ankara, İstanbul ve Adana Sıkıyönetim komutanlıklarına başvurmuş. Rektör, dekanlar, öğretim üyeleri, öğrenciler, çeşitli zamanlarda, muhtelif imzalarla başvurular yapmış. Muhbirlerin sayısı toplam 70 civarındadır. Bu ihbarlar üzerine 19 Haziran 1971'de, öğle vakti, Ankara'da, fakültede, gözaltına alınıp Diyarbakır'a götürüldüm. Mahkeme sürecinde anladım ki ihbarcılar, Beşikçi, yazılarında ve konuşmalarında Kürtler'den, Kürtçe'den söz ettiği, hâlbuki Kürt diye bir millet, Kürtçe diye bir dil olmadığı ve Türk Devleti'ni Türk milletini çok sevdikleri için ihbar yaptıklarını, böylece yurtseverlik görevlerini ifa ettiklerini vurguluyorlardı. Dosyada, bu şekilde yazılmış beş-altı dilekçe vardı. Her birinde 4 ila 10 arasında değişen imzalar vardı. Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi, bu muhbirlere beş-altısını huzurda dinleme kararı aldı. Huzurda dinlenenler arasında rektör, iki-üç dekan, bir öğretim üyesi, bir de asistan vardı. Bu asistanla aynı odayı paylaşıyorduk.

Üniversite yöneticisi ve öğretim üyesi muhbir profesörler, ihbar dilekçelerinde yazdıklarını mahkemede de tekrarladılar. Bu beyanlar üzerine, olgulardan söz ettiğimi, bilimin olgulardan hareket ettiğini, olguları anlamaya kavramaya çalıştığımı, Kürtler'in ve Kürtçe'nin toplumsal ve dilsel kategoriler olduğunu, bunları inkâr etmenin, yok saymanın Kürtler'i Türk saymanın, Kürtçe'yi Türkçe saymanın bilim yöntemine aykırı olduğunu vurgulamaya çalışıyordum. Huzurda dinlenen muhbir profesörler, Türk devletini, Türk milletini çok sevdiklerini, Kürtler'den, Kürtçe'den söz eden bir kişiyi ihbar etmelerinin yurtseverliklerinin bir gereği olduğunu vurguluyorlardı. Vatan-millet söz konusu olduğu zaman, bilim vs. olmaz, olgu vs. olmaz, diyorlardı.

İşte kısaca anlatmaya çalıştığım bu mahkeme sürecinde, bazı toplumsal ve siyasal önermeleri dile getirmenin önünde, bazı somut toplumsal ilişkileri açıklamanın önünde devlet tarafından konan çok büyük ve çok etkili yasaklar olduğunun, düşün yasakları olduğunun farkına vardım. Resmi ideoloji budur. Devletin idari ve cezai yaptırımlarıyla korunan ve kullanılan bir ideoloji. Resmi ideoloji, Türk siyasal sisteminin en önemli kurumudur. Bu, fiili olarak Anayasa'nın da üzerinde duran Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde dile getirilen bir kurumdur. Sadece siyasal hayatı değil, düşün hayatını, bilimi, sanatı... yönetiyor, yönlendiriyor. Resmi ideolojiye sahip bir devletin demokratik bir devlet olmadığı açıktır.

AÖ: Türkiye, sık sık totaliterleşme eğilimi gösteren otoriter bir siyasal rejime sahip. Böyle olunca, herkese ayan olayları, olguları dile getirmek büyük bir medeni cesareti, sağlam bir ahlakı gerektirmiş, bedeli de ağır olmuş. Gazeteciler, bilim insanları, siyasetçiler öldürülmüş, hapsedilmiş, baskı altına alınmaya çalışılmış. Siyasal rejimin bu karakterine rağmen hakikati dile getirmek denince akla ilk gelen nadir bilim adamlarındansınız. Öyle ki entelektüel tavrınızın paradigmatik mahiyeti haiz olduğu tereddütsüz iddia edilebilir. Kürt meselesine, rejimin karakterine ilişkin tespitlerinizin, iddialarınızın özgünlüğü ve bunları dile getirdiğiniz konjonktürün niteliği arasındaki bağa işaret etmek, olsa olsa entelektüel çabanızın değerini teslim etmek olur. Yine de bence entelektüel tavrınızı paradigmatik kılan şey, bir bütün olarak yaşama ilişkin tercihlerinizle entelektüel maceranız arasındaki bağ. Başka türlü dile getiremediğim için şöyle soracağım: Mütevazı, sade, hatta minimalist kabul edilebilecek yaşam tarzınızla entelektüel maceranız arasında bir bağ olduğunu siz de kabul eder misiniz? Görebildiğim kadarıyla entelektüel tavrınızın temelinde bu ahlaki tutum –hem de gayet tutarlı bir biçimde, yani göze sokmadan- duruyor. Diğer yanda önce muhtaç hale sokulup sonra açgözlülüğün eşliğine demirlenen akademisyenler. Hükümet geçen yılın sonunda 2015 yılından geçerli olmak üzere akademisyenleri bilime teşvik etmek için yasal tedbirler aldı.¹² Akademisyeni iyiden iyiye girişimci kılma gayretinin önemli bir adımı kabul edilebilecek bu düzenleme bilimi teşvik edebilir mi sizce, başka türlü ifade edecek olursam teşvikle bilim olur mu?

İB: Olguları inkâr etmek, yok saymak, resmi ideolojinin direktiflerin göre tutum sergilemek bilim yöntemine aykırıdır. Türk üniversitesi tam da bunu yapmıştır. Bu, özellikle Tarih, Sosyoloji, Antropoloji, Siyaset Bilimleri, Ekonomi gibi sosyal bilimler alanında, Psikoloji gibi beşeri bilimler alanında, Hukuk gibi normatif bilimler alanında böyledir. Bu bakımdan Türk üniversitesinin bilim zihniyetinden, bilim ahlakından uzak olduğu söylenebilir. Türk üniversitesi kurumsal olarak böyledir. Bu üniversite içinde, bilim yöntemine uygun tutum sergileyen, bilim ahlakını gözetemeyen hocalar vardır, sayıları az da olsa, vardır.

1950'lerde, 1960'larda ve daha sonrasında, Kürtler'le, Kürtçe'yle, sol düşüncelerle ilgili kitap, yazı vs. genel olarak, idari soruşturmalarla, ceza davalarıyla karşılaşır. Bu konularla ilgili bir dava olduğu zaman, mahkeme bir kişiyi veya birkaç kişiyi bilirkişi tayin eder. Bilirkişiler, genel olarak üniversitelerin, Tarih, Anayasa Hukuku, Ceza Hukuku, Sosyoloji, Siyaset Bilimleri, Antropoloji, Ekonomi, Türkoloji gibi bölümlerinden seçilen ordinaryüs profesörler, profesörler, doçentler olurdu. İlgili hocalar, söz konusu yazıyı veya kitabı, içinde suç var mı yok mu diye okurlar, mahkemeye rapor sunarlardı. Mahkeme genel olarak bu raporlara göre hükme varırdı. İşte bu, bilim anlayışına, bilim zihniyetine karşı bir tutumdur. Herhangi bir hoca, bir kitabı veya yazıyı istediği gibi eleştirebilir, kendi doğrularını ortaya koyabilir, savunabilir. Ama düşüncede suç aramak, bir kitabı veya yazıyı, içinde suç var mı yok mu diye okumak, işte bu bilim yöntemine aykırı bir tutumdur. Çünkü bilim sınırsız düşün özgürlüğü ortamında üretilebilecek bir düşün yöntemidir. Hakaret, ayrımcılık şüphesiz olmamalıdır. Düşüncede suç aramak, düşün hayatının gelişmesi önünde, bilim ve sanat hayatının gelişmesi önünde en büyük engeldir. Ama 1950'lerde, 1960'larda ve sonrasında, eski Türk Ceza Yasası'ndaki 141. ve 142. maddelerin uygulandığı dönemde bu sistematik bir uygulamaydı. Kendisine sağcı denen hocalar da solcu, Marksist denen hocalar da liberal denen hocalar da rapor yazarlardı. Düşüncede suç aramak, düşün hayatını çölleştirir, kuraklaştırır, beyinleri kötürümleştirir. "İncelememiz sonunda bu kitapta/yazıda suç unsuruna rastlanmamıştır" diye raporlar yazmak da rapor yazan kişiyi kurtarmaz. Düşüncede suç aramak elbette çok yanlıştır.

Her yıl 6 Kasım'larda, öğrenciler YÖK'ü protesto ederler. Bunun için gösteri, miting yaparlar. "YÖK geldi, üniversite bozuldu" derler, "YÖK geldi, üniversite özerkliği gitti..." derler. Bu, kanımca çok yanlış bir anlayıştır. Türkiye'de üniversite olsaydı YÖK olmazdı. Hatta şunu söylemek mümkündür: Türkiye'de üniversite olsaydı, askeri darbeler de olmazdı. Çünkü Türk üniversitesi, kurumsal olarak üniversite, askeri darbeleri her zaman desteklemiştir. Askeri darbelerin hazırlanmasında da darbenin cereyan ettiği anda da darbe sonrasında da her zaman askeri darbeler desteklenmiştir. 27 Mayıs 1960'ta da, 12 Mart 1971'de de, 12 Eylül 1980'de de, 28 Şubat 1997'de de...

12 Eylül dönemini düşünelim. Darbe lideri Devlet Başkanı Org. Kenan Evren'e fahri doktora payesi nasıl verildi? Bu payeyi veren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türkiye'nin çok eski fakültelerinden biriydi, hatta en eski fakültesiydi, denebilir. Darülfünun, 1863'te kurulmuş, 1900'de yeniden yapılandırılmıştı. Hukuk Fakültesi Darülfünun'la birlikte kurulmuştu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kenan Evren'e "hukuka yaptığı katkılardan dolayı" böyle bir unvan vermişti. Devlet Başkanı Org. Kenan Evren'e fahri doktora verilmesi sürecinin

İstanbul Üniversitesi Senatosu'nda, daha sonra YÖK'te nasıl geliştiği dikkate değer bir konudur.

İki hocam vardı: Prof. Dr. İbrahim Yasa (1911-1993), Prof. Dr. Mübeccel Kiray (1923-2007). İkisi de bir hocadan Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken'den (1901-1974) yakınırdı. İbrahim Bey, Hilmi Ziya Hoca için "Beni iki defa doçentlikten döndürdü..." derdi. Mübeccel Hoca, "Hilmi Ziya, benim doçentlik tezimi reddetti, ondan sonra doçentlik için Ankara Üniversitesi'ne başvurdum..." derdi. 1950'lerin başlarından söz ediyorlar. Doçentlik tezlerini, doktora tezlerini reddeden Hilmi Ziya Hoca, düşün suçlarıyla ilgili birçok davada bilirkişilik yapmış. Düşüncede suç aramak bilim anlayışıyla bağdaşır mı?

AÖ: Son olarak, şaşılacak şey olmasa da Türkiye üniversitesinin eyyamcılığını sormak istiyorum. 'Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz' diye bir atalar sözü var. Üniversiteye, kurumun hiyerarşik düzeninin gerektirdiği rütbeleri vakitlice alıp sağladığı statüye dayalı sermayeyi girişimci uyanıklığı ile değerlendirmek dışında anlam atfedemeyen akademisyen elbette bilimi meslek olarak icra edecek ve eyyamcı olacaktır. Sonuç olarak ortaya çıkan şey ise belirgin vasfı sessizlik olan, konuşması gereken yerde susan, konuşmaya değmez meseleler üzerine önüne geçilemez biçimde konuşan bir akademi ortaya çıkacaktır. Üzüntü verici olan, bu siyasi, üniversiter rejimin yarattığı kifayetsizliğin kendini nesiller boyu yeniden üretmesi. Kırılıp dökülmeden, ahlaki zafiyete uğramadan, düşmemeye gayret ederek nasıl baş ederiz eyyamcılıkla?

İB: Akademik özgürlük, üniversite özerkliği, üniversitenin, özgürleştirici, dönüştürücü gücü, özgür eleştirinin kurumlaşmasıyla, ifade özgürlüğünün var olmasıyla ilgilidir. Bilim, ifade özgürlüğünün, özgür eleştirinin kurumlaştığı bir ortamda üretilir. Bilim ortamı bu düşün kategorilerinin yaşam bulmasıyla oluşur. Bu ortam üniversitenin dışında da oluşabilir. Zaten birçok nitelikli araştırma bugün, üniversite dışında yapılmaktadır.

Bazı üniversiteler, artık programlarına, Kürt/Kürdistan sonuyla ilgili dersler koyabilmektedir. Örneğin, artık Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde, İstanbul'da Bilgi Üniversitesi'nde, Boğaziçi Üniversitesi'nde, Mardin'de Artuklu Üniversitesi'nde, Muş, Bingöl, Tunceli üniversitelerinde, Kürtler'le, Kürdistan'la ilgili bazı konferanslar, paneller, vs. gerçekleşebilmektedir. Bazı üniversitelerde, anti-Kürdoloji yapıldığı da bir gerçekliktir. Ama Türk üniversitesi çok önemli bir konuya halen kapalıdır. Bu, Ermeni malları, Rum malları, Süryani malları konusudur. Birinci Dünya Savaşı döneminde, sürgüne gönderilen, tehcir adı altında soykırıma uğratılan Ermeniler'in, Rumlar'ın geriye bıraktıkları taşınmaz malları ne oldu? Bu elbette çok önemli bir konudur. İstanbul'da,

Boğaziçi Üniversitesi'nde, Bilgi Üniversitesi'nde bu konularla ilgili çalışmalar da yapılmaktadır.

Bugün, Türk Ekonomi Tarihi, Türkiye İktisat Tarihi gibi konularda kitap yazan, yazı yazan araştırmacılar, bu konuları gündeme getirmekten özenle kaçınıyorlar. Osmanlı döneminde ekonomik ilişkiler anlatılıyor, ondan sonra, Cumhuriyet dönemi ekonomisi denerek yeni bir başlık açılıyor. Cumhuriyet dönemi ekonomisi, örneğin, İzmir İktisat Kongresi'yle başlatılıyor. Ama Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde yaşanan bu ilişkilere değinmemeye özen gösteriliyor. Bu elbette üzerinde durulması gereken ayrıntılarıyla incelenmesi gereken bir konudur. Üniversite dışında bu konularda çok nitelikli araştırmalar da yapılıyor.

Bunun yanında, kendilerini Reya Heq [Hak Yolu] olarak niteleyen Aleviler'in, Müslümanlaştırılmaları da önemli bir konudur. İfade özgürlüğü, özgür eleştiri başta bu konuların incelenmesi, bunlara ilişik devlet ve hükümet politikalarının sorgulanması için gereklidir.

AÖ: Eklemek istediğiniz başka bir husus var mı?

İB: Üniversitede rektör seçimleri teknik bir konudur. Üniversite senatosunda yapılan oylama teknik bir konudur. Senatonun, altı adayı alt alta yazıp YÖK'e göndermesi, YÖK'ün altı adayı üçe indirip Cumhurbaşkanlığı'na sunması, Cumhurbaşkanı'nın üç adaydan birini seçmesi teknik bir konudur. Rektörün dekanları ataması, dekanın bölüm başkanlarını ataması teknik konulardır. YÖK bilimsel bir kurum değildir, YÖK politik bir kurumdur. Devlet, hükümet üniversiteden isteklerini, üniversiteye direktiflerini YÖK'e bildirir, YÖK bunu üniversitelere tebliğ eder.

İfade özgürlüğünün kurumlaştığı, özgür eleştirinin dinamik bir şekilde işlediği bir siyasal sistemde, rektörün nasıl seçildiği önemli bir konu değildir. Üniversite senatosunun nasıl toplanacağı, öğrenci temsilcilerinin rektör adaylarını oylayacak toplantıya katılıp katılmayacakları hep teknik konulardır. İfade özgürlüğünün kurumlaştığı, özgür eleştirinin dinamik bir şekilde işlediği toplumlarda bunlar bir sorun yaratmaz. Rektörün, dekanların, bölüm başkanlarının görevleri, birbirleriyle ilişkileri teknik konulardır. Ama ifade özgürlüğünün engellendiği, baskı altında olduğu, özgür eleştirinin çalışmadığı toplumlarda bunlar çok büyük sorunlar yaratır. Şöyle düşünelim: Senatodaki oylamada, oylar altı öğretim üyesi arasında 1-150 arasında dağılsın. YÖK, Cumhurbaşkanlığı'na göndereceği listeye 1 oy alanı da yazabilir. 1'in üzerinde 40, 50, 60, 70 oy almış olanlar da olabilir listede. Ama YÖK listeye 1 oy almış olanı yazabilir. Cumhurbaşkanı da üç

öğretim üyesi arasında 1 oy almış olanı rektör tayin edebilir. YÖK yasası böyle bir sürece yol veriyor. Bu artık, hükümetin, üniversiteye siyasal müdahalesi olarak değerlendirilir. 1 oy alan öğretim üyesi profesörün hükümete yakın bir kişi olduğu söylenir. Hükümete yakın olduğu için, resmi ideolojiyi benimsediği için, hükümetin, devletin örneğin 150 oy alanı değil de 1 oy alanı rektör tayin ettiği söylenir.

Burada, üniversiteye hükümetin, devletin bir müdahalesi, siyasal bir müdahalesi olduğu açıktır. Ama bu esas müdahalenin, resmi ideoloji tarafından yapıldığı gerçeğini unutturmamalıdır. Örneğin, üniversite, bugüne kadar, neden Kürtler’le/ Kürdistan’la, Kürtçe’yle ilgili bir inceleme yapmamıştır? Türkiye’nin çok önemli bir toplumsal dinamiği olduğu halde bu konu ile neden ilgilenmemiştir? Rumlar’dan kalan taşınmaz mallar, Ermeniler’den, Süryaniler’den kalan taşınmaz mallar Türk ekonomisi bakımından çok önemli konulardır. Üniversite bu konulara da hiç değinmemiştir. Bütün bunlar, resmi ideolojinin kısıtlamalarıyla ilgilidir. Bu bakımdan, ifade özgürlüğü, özgür eleştiri üniversite için çok daha yaşamsal bir konudur. Resmi ideolojinin bilincine varmak, bu müdahaleye karşı olmak çok daha önemlidir. Barış Ünlü’nün “Türklük Sözleşmesinin İmzalanışı (1915-1925)” makalesi bu bakımdan değerli bir çalışmadır.¹³

AÖ: Teşekkür ediyorum.

İB: Bu konularla ilgili açıklama fırsatı verdiğiniz için ben de teşekkür ederim.

Sonnotlar

¹ Katkıları için Meltem Kayıran’a teşekkür ederim.

² *Radikal* (19.12.2014). Akademisyene Erdoğan’a hakaretten 11 ay hapis. http://www.radikal.com.tr/turkiye/akademisyene_erdogana_hakaretten_11_ay_hapis-1254883. Son erişim tarihi, 25.03.2016.

³ Cengiz Ekiz (22.12.2014). Üniversitede cadı kazanı: Behice Boran’dan Elifhan Köse’ye. *Mülkiye Haber*. <http://mulkiyehaber.net/?p=2002>. Son erişim tarihi, 25.03.2016. aberHHaH

⁴ *Cumhuriyet* (17.01.2015). 16 Türk devleti askerleriyle ilgili tweet atan dekan istifa etti. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/188301/16_Turk_devleti_askerleriyle_ilgili_tweet_atan_dekan_istifa_etti.html#. Son erişim tarihi 25.03.2016.

⁵ Korkut Boratav (2010). İhsan Doğramacı. *soL*, 28 Şubat, <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/korkut-boratav/ihsan-dogramaci-24702>. Son erişim tarihi 25.03.2016.

- ⁶ *Serbest Siyasa* (24.07.2013) Serbest Siyasa Söyleşileri VIII: Korkut Boratav. <http://serbestsiyasa.com/?p=3030>. Son erişim tarihi, 25.03.2016.
- ⁷ AÜ SBF SBKY Bölümü (2014). Söyleşi: Prof. Dr. Cem Eroğul ve Prof. Dr. Rona Aybay. *YouTube*, <https://www.youtube.com/watch?v=SLPDZpbokU4>, 18 Aralık. Son erişim tarihi, 25.03.2016.
- ⁸ Beşikçi İ (1969). *Doğuda Değişim ve Yapısal Sorunlar: Göçebe Alikan Aşireti*, Ankara: Doğan Yayınları.
- ⁹ *Kürt Tarihi Araştırmaları 1 Osmanlı Kürdistanı (Kürdistana Osmanî)* (2011). İstanbul: bgst Yayınları, 2011.
- ¹⁰ Ahmed Macid (2012). Kürdistan Ahvali ve Mesele-i Islahat. *Toplum ve Kuram*. Transkripsiyon ve Çev. Gülseren Duman ve Yener Koç. 6-7, 181-195; Ahmed Macid (1325[1909]). Kürdistan Ahvali ve Mesele-i Islahat. *Mülkiye*. 8, 1 Eylül 1325.
- ¹¹ Ali Çankaya (1968-1969). Ahmed Macid (Gören). *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Cilt III, Ankara: Mars Matbaası, 420-422.
- ¹² *Resmi Gazete* (2014). Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 14 Kasım, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141114-1.htm>. Son erişim tarihi, 25.03.2016.
- ¹³ Ünlü B (2014). Türklük Sözleşmesinin İmzalanışı (1915-1925). *Mülkiye Dergisi*, 38(3), 47-81.